TFYA78 Molekylfysik Föreläsning 12 – Bilder

Thomas Ederth Linköpings universitet IFM

Elektronspektroskopi

Energier ~ eV krävs för att ändra elektronkonfigurationer

 $1 \text{ eV} \approx 8000 \text{ cm}^{-1} \approx 100 \text{ kJ/mol}$

Vid fotoelektronspektroskopi (PES), emitteras elektroner med hjälp av infallande strålning:

XPS: X-ray Photoelectron Spectroscopy

Elektroner i inre skal emitteras vid absorption av röntgenstrålning, bestämning av karakteristiska bindningsenergier möjliggör elementaranalys.

UPS: *Ultraviolet Photoelectron Spectroscopy* UV-Vis-spektroskopi för valenselektroner, (t.ex. fluorescensspektroskopi).

Bandstruktur i elektronspektra

Spektroskopi på molekyler i gasfas är relativt okomplicerat, då övergångar sker vid diskreta energier (väldefinierade linjer).

 $\mathbf{E}_{\mathbf{F}}$, Ferminivån, är energin för de elektroner som befinner sig i det högsta ockuperade tillståndet.

Utträdesarbetet Φ är den energi som krävs för att ta en elektron från $\mathbf{E}_{\mathbf{F}}$ till vakuumnivån (ut ur materialet).

XPS / ESCA

X-ray photoelectron spectroscopy / Electron spectroscopy for chemical analysis

Röntgenstrålning med känd energi (hv) ger fotoemission av elektroner vars kinetiska energi (E_k) mäts. Utträdesarbetet Φ är känt, och elektronens bindningsenergi (E_h) kan då beräknas.

$$E_k = h\nu - E_b - \Phi$$

 E_b är karaktäristisk för varje element, och varierar med oxidationstillstånd och kemiska bindningar.

Koopmans teorem: Antag att jonisationsenergin = orbitalenergin hos den emitterade elektronen.

Excitation vanligen via:

Mg K_{α} radiation : hv = 1253,6 eVAl K_{α} radiation : hv = 1486,6 eV

XPS-spektra (översiktsspektrum)

(Arean är proportionell mot degenerationen, 2j+1)

När t.ex. en 3p-elektron avlägsnats, kan den återstående elektronen ha spinn "upp" eller spinn "ner". Spinn-bankopplingen för dessa är olika, vilket påverkar den detekterade bindningsenergin hos den avlägsnade elektronen.

Kemiska skift

Chemical shift (eV)

Functional group		Binding Energy
		(eV)
hydrocarbon	<u>С</u> -Н; <u>С</u> -С	285.0
amine	<u>C</u> -N	286.0
alcohol; ether	<u>С</u> -О-Н; <u>С</u> -О-С	286.5
Cl bound to carbon	<u>C</u> -Cl	286.5
F bound to carbon	<u>C</u> -F	287.8
carbonyl	<u>C</u> =O	288.0
amide	N- <u>C</u> =O	288.2
acid; ester	О -<u>С</u>= О	289.0
urea	N- <u>C(</u> =O)-N	289.0
carbamate	O- <u>C(</u> =O)-N	289.6
carbonate	O-C(=O)-O	290.3
2F bound to carbon	-CH2 <u>C</u> F2-	290.6
3F bound to carbon	-CF ₃	293-294
carbonyl	C= <u>O;</u> O-C= <u>O</u>	532.2
Alcohol; ether	С- <u>О</u> -Н; С- <u>О</u> -С	532.8
ester	C-O-C=O	533.7

Table 3. Typical C 1s and O 1s binding energies for organic samples*

* The observed binding energies will depend on the specific environment where the functional groups are located. Most ranges are ± 0.2 eV, but some (e.g. flurocarbon samples) can be larger.

Intensity (Arb. units)

Primär användning av XPS

- Elementaranalys (alla element utom H och He) och kvantitativ analys av sammansättning.
- Information om de kemiska tillstånden hos respektive element.
- Ger elektronstruktur och elektronisk tillståndstäthet i t.ex. fasta material eller molekyler (d.v.s. MOenergier och/eller bandstruktur).
- Den kemiska informationen är vad som främst skiljer XPS från andra metoder för elementaranalys.

Övergångar i yttre skal (valensskal)

Egenskaperna domineras av strukturen hos s.k. *frontier orbitals*, dvs HOMO och LUMO, och skillnaden mellan dessa, 'HOMO-LUMO *gap*'.

LUMO: *lowest unoccupied molecular orbital* HOMO: *highest occupied molecular orbital*

Möjliga MO:Bindande: σ , π Antibindande: σ^* , π^* Icke-bindande: n

~10-200 nm

Vad händer efter en elektronexcitation?

- Intern omvandling $S_n \rightarrow S_1$ (*internal conversion*)
- Vibrationsdeaktivering
  (intramolecular vibrational redistribution)
- Resonant energiöverföring (resonance energy transfer, FRET)
- Livstidsförkortning, utan emission (*quenching*)
- Övergång (tunnling) till tripletttillstånd (*intersystem crossing*)
  - $\rightarrow$ fosforescens.

Avvikelser från Kashas regel

Vad avgör om intersystem crossing inträffar?

J. Chem. Phys. 154, 234301 (2021); doi: 10.1063/5.0056299

C-I Distance

Evolutionärt val av kvävebaser

Adenin (6-aminopurin)

2-Aminopurin

Båda binder lika starkt till tymin via två vätebindningar, och kan stabilisera nukleinsyrastrukturer. Varför 'valde' naturen adenin?

Efter UV-excitation återgår adenin till grundtillståndet efter ~ ps, i 2-aminopurin har det exciterade tillståndet en livstid omkring 20-30 ns. Skillnaden beror på snabb intern omvandling hos adenin, och en '*molecular funnel*' som starkt favoriserar återgång till grundtillståndet för adenin, men inte för 2-aminopurin.

Längre livstid i ett exciterat tillstånd ökar risken att excitationsenergin orsakar reaktioner som förändrar molekylen.

 $\rightarrow$ Lägre risk för mutationer via fotokemiska reaktioner i adenin!

Av samma skäl används 2-aminopurin ofta vid mutagenes!

"Vertikala" övergångar

Franck-Condons princip: Elektroniska övergångar sker snabbt (10⁻¹⁵ s) i förhållande till atomkärnornas rörelser, och antas ske under konstant kärn-kärn-avstånd.

Efter övergången anpassas kärn-kärn-avståndet till den nya elektronkonfigurationen.

Övergångar mellan tillstånd med stort överlapp mellan vibrationstillståndens vågfunktioner är mest sannolika.

Beräkna överlappsintegralen!

Franck-Condon och vibrationsstruktur

Möjligt, men

inte sannolikt!

 S_1

 S_0

'Typiskt' utfall; excitation till v > 0

OBS! Regeln $\Delta v = \pm 1$ gäller EJ vid samtidig elektronövergång!

Overgångsdipolmoment vid elektronövergång

$$\mu_{fi} = \int \psi_f^* \hat{\mu} \psi_i d\tau \qquad \hat{\mu} = \sum q_i \hat{r}_i$$

I Born-Oppenheimerapproximationen är $\psi = \psi_{\rho l}(r)\psi_{\nu ih}(R)$ $\psi_f = \psi_{f,el} \ \psi_{f,vib}$ $\mu_{fi} = -e \left[\psi_{f,el}(r) \psi_{f,vib}(R) \ r \ \psi_{i,el}(r) \psi_{i,vib}(R) \ dr dR = \right]$ $= -e \int \psi_{f,el}(r) r \psi_{i,el}(r) dr \int \psi_{f,vib}(R) \psi_{i,vib}(R) dR$ Elektroniskt övergångs-Vibrationsöverlapp dipolmoment $S(v_f, v_i)$ Intensiteten i övergången (sannolikheten) $\propto \mu_{_{fi}}^{^2}$ $\mu_{fi}^{2} \propto \left(\int \psi_{f,el}(r) r \psi_{i,el}(r) dr\right)^{2} \left(\int \psi_{f,vib}(R) \psi_{i,vib}(R) dR\right)^{2}$ $\Psi_i = \Psi_{i,el} \ \Psi_{i,vib}$

Ger urvalsreglerna för elektronövergångar Franck-Condon-faktor

Vibrationsstruktur i elektronövergångar

Kollisioner och bindningar till omgivande molekyler breddar absorptionstopparna i kondenserade faser.

Struktur i elektronspektra

Vi noterar från tidigare att vi har rotationsstruktur i vibrationsövergångar:

Vi har också vibrationsstruktur i elektronövergångar:

Struktur i elektronspektra

Rotationer: 0,1 – 10 cm⁻¹ 10 μeV – 1 meV

Vibrationer: 1000 – 5000 cm⁻¹ 0,1 – 0,6 eV

Elektronövergångar: 10000 cm⁻¹ – 1 eV –

Vibrationsstruktur

De elektroniska övergångarna (både excitation och deexcitation) sker i regel från de elektroniska tillståndens vibrationsgrundtillstånd, vilket innebär att:

- Absorptionsspektrumet speglar det exciterade tillståndets vibrationsstruktur, och
- Emissionsspektrumet speglar grundtillståndets vibrationsstruktur.

Övergången 0-0 har i regel olika energi vid excitation och emission – Stokes-skift!

Vibrationsstruktur

Om excitationen har liten påverkan på kärnavstånden blir absorptions- och emissionsspektra spegelbilder av varandra.

Vibrationsstrukturen är i regel regiospecifik, d.v.s. kan ofta hänföras till en specific (identifierbar) del av molekylen.

...men vissa molekyler har lite eller ingen vibrationsstruktur alls.

Högre grad av symmetri ger i regel mer väldefinierad vibrationsstruktur.

Lösningsmedelsbidrag till Stokes-skiftet

Den exciterade molekylens elektronkonfiguration inducerar polarisation i det omgivande lösningsmedlet $\Rightarrow$ större effekt med ökande polaritet!

Liu, RSC Adv., 6, 94833 (2016), DOI: 10.1039/c6ra16408k